YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
Maria Laamanen
Laura Saijonmaa

Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaosto

19.10.2016

HE 134/2016 vp TAE 2017

ITÄMEREN JA VESIEN SUOJELUN RAHOITUS VUONNA 2017

Itämeren ja vesien suojelun tavoitteena on vesien ja Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpitäminen. Valtioneuvosto hyväksyi 2015 vesipuite- ja meristrategiadirektiivien mukaiset vesien- ja merenhoitosuunnitelmat, joiden toteutus on käynnistynyt 2016. Suomi on sitoutunut toimeenpanemaan HELCOMin Itämeren toimintaohjelmaa sekä EU:n Itämeren alueen strategiaa. Toimilla vähennetään rehevöitymistä, haitallisten aineiden päästöjä ja hallitaan muita vesi- ja meriympäristön tilaan kohdistuvia paineita sekä edistetään pohjavesien ja vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua.

Itämeren ja vesien suojelua rahoitetaan momenteilta **35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen** ja **35.10.22 Eräät ympäristömenot**. Momentin 35.10.61 määräraha alenee vuodesta 2016 yhteensä 5,03 milj.eurolla. Vähennys johtuu pääosin siirtoviemärihankkeiden rahoituksen päättymisestä sekä vuoden 2016 määrärahaan sisältyneestä kertaluontoisesta määrärahasta jätevesilietepilotin kärkihankkeeseen. Momentin 35.10.22 määräraha alenee vuodesta 2016 yhteensä 1,10 milj.eurolla. Vähennys kohdentuu ravinteiden ja jätteiden kierrätyksen kärkihankkeiden määrärahoihin.

Momentilta 35.10.61 osoitetaan 3 521 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteisiin. Rahoitus myönnetään pääosin hankeavustuksina. Tuettavilla hankkeilla edistetään uusien tekniikoiden testausta ja käyttöönottoa, vaikuttavia ratkaisuja, hyvien käytäntöjen soveltamista, tai vesistöalueella toteutettavia kokonaisvaltaisia toimenpideyhdistelmiä. Hankkeissa tarvitaan kuntien, alueen asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen kiinnostusta, tiivistä yhteistyötä ja osallistumista. Määrärahaan sisältyy hallituksen kärkihankkeen ”Kiertotalouden läpimurto, vesistöt kuntoon” meren- ja vesienhoidon toimenpiteeseen budjetoitu 2 miljoonaa euroa.

Rahoitusta tarvitaan mm. rehevöitymisen ja haitallisten aineiden vesistökuormituksen hallintatoimiin, vesien kunnostuksiin, hulevesien ja haja-asutuksen jätevesien hallintaan, luonnon pidätyskyvyn parantamiseen maa-alueilla sekä pohjavesien suojelun edistämiseen tai suojelusuunnitelmien laatimiseen. Toimia kohdistetaan myös meren roskaantumisen vähentämiseen ja vedenalaisen melun haittojen torjumiseen. Määrärahalla voidaan myös avustaa kuntia laatimaan pohjavesialueiden suojelusuunnitelmia, joilla pyritään toteuttamaan lainsäädäntöön perustuvat suojelutoimet. Määrärahalla voidaan lisäksi avustaa vanhojen soranottoalueiden ennallistamishankkeita, joilla vähennetään pohjavesille aiheutuvaa riskiä.

Haja-asutuksen jätevesineuvonnan avustukset kohdennetaan järjestöille ja muille yhteisöille hankkeisiin, jotka toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa. Rahoituksella edistetään talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annetun valtioneuvoston asetuksen (209/2011) toimeenpanoa. Valtioneuvoston asetuksen (209/2011) siirtymäaikaa jatkettiin 15.3.2018 saakka, ja asetusmuutoksen perusteluissa valtioneuvosto totesi tarpeelliseksi jatkaa neuvontaa vuoden 2018 loppuun saakka. Säädösmuutosten myötä neuvonnan tarve korostuu tulevina vuosina, ja talousarvioesityksen perusmäärärahan lisäksi tarkoitukseen on tarpeen osoittaa hallituksen kärkihankkeen määrärahaa siten, että neuvontaan käytettävä määräraha on noin 1 milj.euroa.

Momentilta 35.10.22 osoitetaan vuonna 2017 Itämeren ja vesien suojeluun yhteensä 10 715 000 euroa. Määräraha jakautuu vesien- ja merenhoidon suunnitteluun ja toteutukseen (3 650 000 euroa), vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön suunnittelun

edistämiseen (VELMU) (1 300 000 euroa), ravinteiden kierrätykseen (1 540 000 euroa) sekä ostopalveluna toteutettaviin vesi- ja meriseurantoihin (4 225 000 euroa).

Vesien- ja merenhoidossa erityisesti toimenpideohjelmien toteutus sekä toimenpiteisiin liittyvien selvitysten tekeminen edellyttävät määrärahoja. Voimavaroja tarvitaan pääosin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa sekä tutkimuslaitoksissa tehtävään työhön. Tiedonhallinnan kehittäminen edellyttää työtä vuonna 2017. Merenhoidossa roskaantumisen hillitseminen ja vedenalaisen melun hallinta edellyttävät tietopohjan laajentamista ja seurannan kehittämistä. Määrärahaa tarvitaan myös pinta- ja pohjavesien kemiallisen tilan selvityksiin ja riskiarviointiin sekä erityisesti pohjavesialueiden uusien luokitusten määrittelyyn samoin kuin haja-asutuksen jätevesien käsittelyä koskevan ohjeistuksen päivittämiseen säädösmuutosten osalta. Pienvesien suojelu- ja kunnostusstrategian ja kansallisen vesien kunnostusstrategian toteuttaminen edellyttää panostuksia vaikka samaan aikaan omaehtoista kunnostustoimintaa aktivoidaan.

VELMUn vuoden 2017 työssä kerätty tieto otetaan laajalti käyttöön meriluonnon suojelun ja kestävän käytön mahdollistamiseksi. Olennaista tulee olemaan kerätyn aineiston tarvelähtöinen jalostaminen sekä puuttuvien aineistojen määrittäminen ja kohdennettu kerääminen. Tarkempaa tietoa tarvitaan merialueen käytön suunnittelussa, suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnassa, mahdollisten uusien suojelualueiden perustamisessa sekä YVA- ohjelmien laadinnassa. Kohdennetuilla inventoinneilla tuetaan merenhoidon suunnittelun sekä HELCOMn Itämeren toimintaohjelman toimeenpanon tueksi tarvittavan tietopohjan täydentämistä sekä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian ja toimintaohjelman 2012-2020 toimeenpanoa. Voimavaroja tarvitaan mm. Metsähallituksen inventointitöihin, SYKEn koordinaatio- ja kehittämistyöhön sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alueelliseen koordinaatiotyöhön.

Suomen Itämeri-sitoumuksen (2010) mukaan Suomi pyrkii ravinteiden kierrättämisen esimerkkialueeksi ja saamaan tehotoimilla Saaristomeri hyvään tilaan vuonna 2020. Sitoumuksen toteuttamiseksi ympäristöministeriö toimeenpanee ravinteiden kierrätystä ja Saaristomeren tilan parantamista koskevaa ns. RAKI-ohjelmaa. Ohjelma on osa hallituksen kärkihanketta ”Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön”. Ohjelman toteutusta koordinoidaan muiden ministeriöiden, Tekesin ja Sitran kanssa. Ohjelman hanketeemoja ovat mm. vesistöjen ravinnekuormituksen vähentäminen, yhdyskuntajätevesien sisältämien ravinteiden tehokas hyödyntäminen, ravinneneutraalin kunnan konseptin edistäminen, ruokahävikin vähentäminen ja biojätteiden hyödyntäminen, mahdollisten pullonkaulojen ja esteiden poistaminen sekä ravinnekierrätyksestä tiedottamisen tehostaminen. Ohjelman ja toimijoiden yhteisesti rahoittamilta kokeiluhankkeilta edellytetään innovatiivisuutta ja uusia avauksia sekä konkreettisia vesiensuojeluvaikutuksia. Määrärahaan sisältyy hallituksen kärkihankkeen ” Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön” ravinteiden kierrätysohjelman (RAKI, toinen vaihe) toimenpiteeseen on budjetoitu 1 milj.euroa.

Vesi- ja meriseurantojen toteutus ja kehittäminen kuuluvat ELY-keskusten Y-vastuualueille. Seurantojen maastotehtävät ja laboratorioanalyysit hoidetaan vuonna 2016 ensimmäistä kertaa kokonaan ostopalveluna. Ostopalvelurahoituksen turvaamiseksi työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö sopivat, että valtion vuoden 2016 talousarviossa siirtyy työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilta 23.01.02 (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot) ympäristöministeriön momentille 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) 1,422 milj. €. Ostopalveluihin siirtyminen näyttää tuottavan huomattavaa säästöä, mutta kaikki kustannukset voidaan arvioida vasta vuoden 2016 lopussa. Syntynyttä säästöä kaavaillaan käytettäväksi kustannustehokkuuteen ja lisäsäästöihin tähtäävän ympäristöhallinnon seurantastrategian 2020 toteuttamiseen.